

02 JUN 2008

JUSTISDEPARTEMENTET	
02 JUN 2008	
SAKSNR.: 200801226	
AVD/KONT/BEH: PIA	PIA-K/IBF
DOK.NR. 19	ARKIVKODE: 4310

Justisdepartementet
Pb 8005 Dep

0030 OSLO

Dato: 27.05.2008

Vår ref. 08/790/STST

Deres ref. 200801226-/IBF

KIRKENS
BYMISJON

ADRESSE:
Tollbugata 3
0152 Oslo
Tlf: 02005/22 36 55 00
Faks: 22 36 55 01
E-post: firmapost@skbo.no
www.bymisjon.no

BANK
7011.05.18127

GAVEKONTO:
7011.05.18593

ORG. NR.:
NO 944 384 448 MVA

Kirkens Bymisjons
visjon er at
menneskene i
byen erfarer
respekt, rettferdig-
het og omsorg

HØRINGSUTTALELSE - NOU 2008:4 "FRA ORD TIL HANDLING - BEKJEMPELSE AV VOLDTEKT KREVER HANDLING"

Innledning

Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo takker for henvendelsen vedrørende høring knyttet til Voldtektsutvalgets utredning. Vi har med basis i vårt gatenære arbeid valgt å fokusere på kvinner i prostitusjon og forhold som i særlig grad angår disse. Vårt høringssvar er følgelig preget av en gjennomgående referanse til dette erfarings- og kunnskapsfeltet. Vi vil likevel understreke at flere i vår organisasjon har lest og forholdt seg til dokumentet, og det med en overveiende positiv respons. Dette gjelder ikke minst i forhold til satsningen på ungdom, utvikling av det generelle informasjonsarbeidet samt styrkingen av relevant forskning.

Vårt høringssvar følger det oppsettet som ble brukt i departementets høringsbrev, slik at kommentarer og utdypninger kan knyttes direkte til oppsummeringens punkter og overskrifter.

1. Generelt

Voldtektsutvalgets utredning foreslår en rekke etterlengtede og velkomne tiltak i møte med bekjempelsen av voldtekt. Fokuset på snarlig handling er viktig, og Kirkens Bymisjon er positive og takknemlige for at utvalget går konkret og målrettet til verks.

Blant mange berørte grupper, er de prostituerte utsatte og sårbare. Vi vet at prostituerte i særlig grad er offer for seksualisert vold. I den undersøkelsen som Pro-Sentret nå gjennomfører, viser de foreløpige resultatene at 30% av kvinnene har vært utsatt for voldtekt. Dette er i tråd med resultater fra internasjonale undersøkelser om denne gruppa og deres utsatthet. Videre vet vi at de fleste i gateprostitusjon i dag behersker norsk dårlig, er lite kjent med hjelpeapparatet og er skeptiske til de tilbudene som når fram. I tillegg opplever mange politiet som en trussel, og da særlig de prostituerte som er her uten lovlig opphold. Legger vi til at prostituerte er en stigmatisert gruppe som stadig erfarer negative holdninger i møte med politi og myndigheter, er det grunn til å tro at denne gruppen både er svært utsatt for voldtekt og voldtektsforsøk, og i liten grad anmelder dette. Mange kvinner i prostitusjon tenker og føler også at de selv er en del av årsaken til voldtekten.

Med bakgrunn i denne erfaringen, og med den kompetansen Kirkens Bymisjon har på dette feltet, ønsker vi å kommentere følgende:

2. Rettsapparatets behandling

Det pekes på mange tiltak som vil kvalitetssikre politiets arbeid i forbindelse med avhør og undersøkelse av voldtektsofre. Vi har lang erfaring i å bistå kvinner som er utsatt for menneskehandel i deres kontakt og samarbeid med politiet. Vi vil hevde at særlig tre faktorer er avgjørende i arbeidet med å styrke muligheten for at kvinner i prostitusjon vil og kan anmelde en voldtekt.

- Kompetente og erfarne politietterforskere:

Erfaringen med at politiet i Oslo har opprettet en egen gruppe som har stor kompetanse på menneskehandel (Stop-gruppa) har gjort at disse politiavhørene har hatt høyere kvalitet enn ellers. Dette har sammenheng med at denne delen av politiet har kunnskap og innsikt i forhold som virker inn på motivasjonen for en anmeldelse. Dette dreier seg om en oversikt over aktuelle hjelpetiltak, rettigheter, økonomiske ordninger og lignende. Alt dette er relevant for god ivaretagelse og videre oppfølging.

- Tett samarbeid mellom politi og hjelpetiltakene:

Mange kvinner i prostitusjon, særlig de utenlandske, har stor tillit og kjennskap til hjelpetiltakene, men liten tillit til politiet. For mange kvinner vil det derfor være avgjørende at personer fra hjelpetiltakene kan være tilstede i avhørene, og fungere som en sikkerhet for kvinnene. Særlig gjelder dette der det råder en mistanke om at en mulig anmeldelse kan bli brukt mot dem i neste omgang. Konkret dreier det seg om at kvinnene ikke skal bli presset til å oppgi andre typer opplysninger til politiet, eller selv bli sjekket for dokumenter de har eller ikke har.

- Mulighet for at politiavhøret gjøres raskt, og andre steder enn på politistasjonen:

Vi tror videre at muligheten for anmeldelse vil øke dersom politiavhør kan finne sted andre steder enn på Politihuset. I saker med menneskehandel har vi sett at det er langt letter å få til en samtale mellom offer for menneskehandel og politiets tjenestemenn andre steder enn på Politihuset. Dette gjelder ikke minst for de kvinner som har stor skepsis til politiet, men tilsvarende tillit til hjelpetiltakene. Videre er det viktig at avhørene kan gjøres raskt fordi mange av kvinnene blir kontrollert av bakmenn, lever et uorganisert liv eller bruker rusmidler. Det bør for eksempel være mulig for en kvinne å ta kontakt med Nadheim kvinnesenter fredag kveld med ønske om å anmelde en voldtekt. Da er det hensiktsmessig at avhør og anmeldelse skjer samme kvelden på Nadheim.

3. Forebyggende tiltak

Her er det mange gode og konkrete forslag. Det er særlig to forhold ønsker vi å understreke:

- Det viktigste tiltaket er påvirkning av holdninger til de ulike etatene og tjenestene som møter mennesker utsatt for vold og overgrep. Holdninger påvirkes best gjennom kunnskap og kompetanseheving. Det kunne vært interessant å foreslå at personer som skal møte utsatte, hospiterer på steder hvor de møter grupper som er

spesielt utsatt, eller steder som tar i mot utsatte. Eksempler på dette kan være tilbud til kvinner i rus- og prostitusjonsmiljøet, voldtektsmottak, DIXI og lignende.

- Vi er bekymret for at satsningen på ”tekniske forebyggingsstrategier” kan gå på bekostning av det langt mer krevende arbeidet som foreslås gjort i forhold til holdninger og tverrfaglig samarbeid. Kameraovervåking, lyssetting og lignende er lett å ty til på kort sikt, men kan i flere sammenhenger inngi en falsk trygghet. Den viktigste forebyggingsstrategien er, som nevnt, økt kunnskap om de faktiske forhold samt kjennskap til samfunnets holdninger til overgrep og vold.

4. Hjelpetiltak

Kirkens Bymisjon støtter mange av de forslagene til hjelpetiltak som er foreslått. For mange av de kvinnene som er i prostitusjon vil det imidlertid være et spørsmål om hjelpetiltakene i praksis kan benyttes. Mange av kvinnene er i Norge midlertidig, noen av kvinnene er her uten lovlig opphold eller har kun anledning til å være her kort tid. Spørsmålene vi stiller oss blir da om de foreslåtte hjelpetiltakene etter en voldtekt eller et voldtektsforsøk er tilgjengelige, og om denne hjelpen gis uavhengig av status knyttet til identitet og opphold.

Kirkens Bymisjon er av den oppfatningen at forslagene her er uklare, samtidig som vi erfarer at dette hensynet er av stor betydning for flere i vår målgruppe. I Voldtektsutvalgets utredning står det blant annet at:

”Utvalget foreslår at nødvendig oppfølging hos psykolog / psykiater, utover akutfasen, skal være kostnadsfritt for offeret i ett år fra slik behandling blir påbegynt og uavhengig av om hjelpen ytes av spesialist eller uten avtale med det offentlige.” (side 81, punkt 4)

Spørsmålene blir da: Finnes det kompetente og tilgjengelige fagmiljøer i forhold til de ulike språkgruppene, eventuelt samtaler støttet av tolk? Hva hvis oppholdstillatelsen utgår etter oppstart av behandling, men lenge før den avsluttes? Skal oppfølgingen fortsette i det land vedkommende har opphold, og hvordan skal dette gjøres kostnadsfritt? Eller skal en voldtekt eller et voldtektsforsøk utløse midlertidig opphold slik at hjelpen kan gjennomføres?

Kirkens Bymisjon frykter at overnevnte viktige hjelpetilbud bare kan benyttes av de kvinner som har lovlig opphold i landet over tid. Skal ikke den samme hjelpen gis selv om vedkommende ikke har lovlig opphold? Og skal ikke tilsvarende hjelp gis når vedkommende har lovlig opphold, men oppholdstillatelsen utgår før hjelpetiltakene kommer i gang?

Vi vil hevde at det er avgjørende at de som er utsatt for voldtekt eller voldtektsforsøk får midlertidig opphold til en eventuell sak er ferdigbehandlet, og lenge nok til at hjelpetiltakene kan gjennomføres. Ikke minst er dette rimelig ettersom utvalget foreslår at hvis voldtekten fant sted i utlandet, skal det opprettes egen bistandsadvokat, sakens dokumenter skal oversettes, i tillegg til at en får dekket reise og opphold i forbindelse med eventuell rettsak.

5. Tilrettelagt samtale

Vi tilslutter oss i store trekk utredningens vurdering av at tilrettelagt dialog mellom offer og gjerningsmann kan virke positivt for kvinnen. Også de forutsetningene som må legges til grunn for at en slik dialog skal finne sted, støttes.

Imidlertid mener vi det bør legges langt større vekt på den positive effekten avklaring av skyld kan ha for offeret eller den utsatte. Den som har vært utsatt for overgrep, vold eller voldtekt vil, som utredningen også påpeker, ha en sterk opplevelse knyttet til forhold rundt skyld og skam ("det var min feil..."). Det å oppleve at den som har utført volden tar ansvar for det som skjedde, er svært viktig for offerets eller den utsattes rehabiliteringsprosess.

Opplevelsen av skyld og skam er også det som hindrer mange fra å anmelde overgrepet. Det bør derfor gis god og grundig informasjon om denne muligheten, uansett om overgrepet anmeldes eller ikke. Den informasjonen som gis må også være tydelig i møte med de forutsetningene som skal legges til grunn for at en slik dialog skal finne sted.

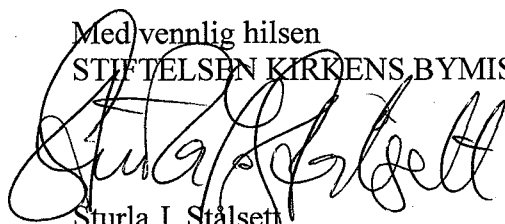
6. Erstatning og bistandsadvokat:

Tilsvarende problemstilling som nevnt over vil vi også reise i forhold til retten til fri sakførsel og rett til bistandsadvokat. Igjen: Vil dette kun gjelde dem med norsk statsborgerskap, eventuelt de som har fått innvilget permanent opphold i Norge? Vi ser med bekymring på en lovregulering som i praksis vil kunne medføre at voldtektsutsatte og voldsofre behandles ulikt. Her må hensynet til menneskeverd og menneskerettigheter veie tyngre enn oppholdstillatelse og statsborgerskap.

7. Øvrige merknader

Som nevnt innledningsvis, er kvinner i prostitusjon en spesielt utsatt gruppe. Dette er vel dokumentert og erkjent. Vi vil i tillegg understreke nødvendigheten av også å inkludere gruppen av prostituerte menn. Disse er vanskeligere å nå, og er dårligere dokumentert i forhold til anmeldelse og hjelpetiltak. Utvalget nevner til gjengjeld flere andre grupper som spesielt utsatte, også i forhold til store mørketall. I denne sammenhengen reagerer vi på at disse ulike gruppene nevnes sammen. Vi sitter igjen med et inntrykk av at dette er grupper med samme behov for informasjon, tilrettelegging og oppfølging når det gjelder bekjempelse av vold og voldtekt. Vi vil derfor understreke at det er store behovsforskjeller mellom de enkelte gruppene. Vi ønsker at det gjøres et grundigere arbeid i forhold til enkeltgruppers særlige behov for forebygging og tiltak som kan lede til anmeldelse, eventuelt henvendelse om hjelp.

Med vennlig hilsen
STIFTELSEN KIRKENS BYMISJON OSLO

Sturla J. Stålseth
Generalsekretær